

HERINRICHTING SAASVELD-GAMMELKE

Voorontwerpplan
en
Milieueffectrapport

HERINRICHTING SAASVELD-GAMMELKE

Landinrichtingscommissie
Saasveld-Gammelke

Zwolle - november 1995

Voorontwerpplan
en
Milieueffectrapport

HERINRICHTING ZAAZVELD-GAMMELKE

voorzitter
van

Landbouwkundige
Zaaizeld-Gammelke

Omslagfoto: Deurningerbeek vanuit de lucht

1e editie - april 1997

Inhoud

	blz.
Samenvatting	5
1. Inleiding/leeswijzer	8
2. Doelstellingen en planconcept	9
2.1 Doelstellingen	9
2.2 Planconcept	11
3. Gebiedsbeschrijving	14
3.1 Inleiding	14
3.2 Landbouw	14
3.3 Bodem en water	15
3.4 Natuur	17
3.5 Landschap en cultuurhistorie	18
3.6 Leefbaarheid en openluchtrecreatie	20
4. Planvorming	21
4.1 Planvormingsproces	21
4.2 Planalternatieven	21
4.3 Knelpunten	24
5. Plan	28
5.1 Inleiding	28
5.2 Landbouw	28
5.3 Bodem en water	32
5.4 Natuur	33
5.5 Landschap en cultuurhistorie	38
5.6 Leefbaarheid en openluchtrecreatie	40
5.7 Kostenverdeling en wijze van grondverwerving	44
6. Effecten	47
6.1 Inleiding	47
6.2 Landbouw	47
6.3 Bodem en water	49
6.4 Natuur	51
6.5 Landschap en cultuurhistorie	55
6.6 Leefbaarheid en openluchtrecreatie	57
6.7 Leemten in kennis	57
7. Toetsing plan aan doelstellingen	58
8. Verdere gang van zaken	59

Verklarende woordenlijst	61
Bijlage 1: beheersgebieden, reservaatgebieden en natuurontwikkelingsprojecten	65
Bijlage 2: de landbouw in cijfers	66
Bijlage 3: lijst van planten en dieren	68
Literatuurlijst	69
Plankaart	

Samenvatting

Landinrichting goed voor Saasveld-Gammelke

In Saasveld-Gammelke in noordoost Twente gaat de komende jaren veel veranderen. Er is een landinrichtingsproject in voorbereiding. De landbouw krijgt daardoor een nieuwe impuls; de natuur leeft op en het landschap hervindt zijn eigen karakter. Bewoners en gebruikers zullen er prettiger werken en vertoeven. Deze samenvatting geeft de hoofdpunten van het voorontwerp/milieueffectrapportage (MER) weer.

De landinrichtingscommissie heeft de volgende doelstellingen voor het 3240 ha. grote gebied geformuleerd:

- meer duurzame en goed renderende landbouw met betere werkomstandigheden
- betere milieukwaliteit voor bodem en water
- hogere natuurwaarden die kenmerkend zijn voor het gebied en die samenhangen met het hydrologisch systeem
- realisering van een deel van de ecologische hoofdstructuur
- een aantrekkelijker landschap met een eigen karakter dat duurzaam recht doet aan landbouw, natuur, openlucht recreatie en leefbaarheid
- betere leefbaarheid voor bewoners en gebruikers
- meer mogelijkheden voor recreatie in samenhang met landbouw, natuur en landschap.

Hoe ziet het gebied er nu uit?

Saasveld-Gammelke heeft een typisch Twents landschap, waarvan het karakter vervaagt. Het grenst in het zuiden aan Hengelo en Borne en in het oosten aan Oldenzaal. De steden rukken langzaam het gebied in. In het gebied komen vier verschillende landschapstypes voor: het essen-kampenlandschap, het beekdallandschap, het jonge ontginningslandschap en het stadsrandlandschap. Het grootste gedeelte van het gebied is in gebruik als grasland. De boeren hebben gezien hun bedrijfsgrootte veel vee. De belangrijkste natuurgebieden liggen in de noord-zuidgeoriënteerde kwelzone. De belangrijkste beken ontspringen op de flanken van de stuwwal in het oosten. De waterkwaliteit is over het

algemeen matig. De bewoners van het gebied en de omliggende steden wandelen, fietsen of rijden er paard. Daar zijn echter niet zoveel mogelijkheden voor.

Hoe gaat het gebied er uitzien?

Het planconcept beschrijft de ruimtelijke uitwerking van de doelstellingen. Hoe het gebied er in de toekomst uit zal zien. Bij het planconcept wordt uitgegaan van een landschappelijk raamwerk. Hiertussen moet de landbouw zich ontwikkelen. De belangrijkste uitgangspunten voor het planconcept zijn:

- goed ingerichte landbouwgronden met duurzame agrarische bedrijven
- goede verkaveling, ontsluiting en waterbeheersing
- reservaten in de gebieden met sterke kwel en broekbossen
- meer natuurwaarden in de voor de natuur meest kansrijke gebieden. Deze gebieden lopen van noord naar zuid
- duidelijke oostwest-structuur van beekdalen en dekzandruggen
- extra aandacht voor de Deurningerbeek en omgeving
- Borne, Hengelo en Oldenzaal breiden zich uit tot de rand en tot in het herinrichtingsgebied
- de stadsuitbreidingen vormen samen met de aanwezige en nieuwe natuur- en landschapswaarden een aantrekkelijke zone waarin ruimte is voor recreatie en natuurontwikkeling
- betere bruikbaarheid, herkenbaarheid en samenhang van het landschap.

Wat zijn de knelpunten?

Als er geen landinrichting plaatsvindt dan wordt het voor de boeren steeds moeilijker duurzaam een goed renderend bedrijf uit te oefenen. De verkaveling is slecht en een aantal percelen is te nat of te droog. De produktie-omvang neemt af. De natuurgebieden verdrogen langzaam; er zullen nog meer belangrijke gradiënten, bijvoorbeeld tussen droog en nat, of voedselrijk en voedselarm verdwijnen. De leefgebieden van die-

ren en planten worden nog kleiner, met als gevolg geen levensvatbare populaties. De landschapstypes gaan steeds meer op elkaar lijken. De leefbaarheid neemt af. Er zijn weinig mogelijkheden voor recreatie. Bij het oplossen van de knelpunten leveren met name het waterbeheersings- en het landschapsplan problemen op.

Wat gaat er gebeuren bij de uitvoering?

Een groot aantal boeren krijgt andere kavels. Vaak minder en groter dan nu, dicht bij huis en met een betere waterhuishouding. Sommigen verkopen hun grond, anderen verhuizen naar elders. Er worden zes natuurgebieden gerealiseerd. De meeste in de zones met de sterkste kwel. De beken krijgen een natuurlijker verloop. Er ontstaan verbindingen tussen de verschillende natuurgebieden. Bij Hengelo en Borne komt een uitloopgebied. Er worden nieuwe fiets- en wandelpaden aangelegd. De Deurningerbeek krijgt in Deurningen een vriendelijker karakter. Het sluipverkeer vermindert en de verkeersveiligheid neemt toe. De verschillende landschapstypen worden in ere hersteld. Een groot deel van de maatregelen staat op de los bijgevoegde plankaart.

Zijn er nog alternatieven?

Bij de uitwerking blijken er voor een groot deel van het gebied geen verschillende oplossingsrichtingen mogelijk. Voor drie planonderdelen zijn er wel meer oplossingen te vinden. Hiervoor heeft de landinrichtingscommissie varianten opgesteld: het tracé van de Deurningerbeek nabij Deurningen, de inrichting van de gebieden voor natuurontwikkeling en het beplanten van beekdalen. Deze varianten zijn aan de hand van de MER-procedure beoordeeld. De landinrichtingscommissie heeft op basis van argumenten gekozen voor de volgende varianten:

- een aangepaste Deurningerbeek door Deurningen. De verfraaiing van het dorp die hierdoor ontstaat leidt tot een betere leefbaarheid.
- het aanbrengen van beplanting voornamelijk in het dal van de Deurningerbeek. Zo komt er

een duidelijk verschil tussen het dal van de Deurningerbeek en dat van de Gammelkerbeek

- natuurontwikkelingsproject met compartimentering of te wel veel gebied dat kan overstromen

Wat kost het?

De kosten worden verdeeld over het Rijk, de provincie Overijssel, de omliggende gemeenten, het waterschap Regge en Dinkel en de gezamenlijke en individuele eigenaren. De totale kosten bedragen f 25.800.000,- + pm. Het Rijk betaalt hiervan f 14.900.000,- + pm. De provincie, gemeenten en waterschappen dragen gezamenlijk f 8.300.000,- + pm, de individuele belanghebbenden f 1.000.000,- en de gezamenlijke eigenaren f 1.600.000,-. Dit laatste bedrag kan betaald worden door middel van de landinrichtingsrente van 6% gedurende 26 jaar. Dit is gemiddeld f 50,- per ha per jaar.

Hoeveel grond is er nodig?

Voor deze plannen is grond nodig. Het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) is van plan 323 ha op basis van vrijwilligheid aan te kopen; 62 ha komt beschikbaar door de wettelijke korting. De landinrichtingscommissie heeft besloten niet te onteigenen. Het plan is om de boeren ondanks de korting evenveel grond terug te geven. Per 1-10-1995 heeft BBL 95 ha verworven.

Wat zijn de gevolgen?

Het plan voldoet aan zijn doelstellingen. Het heeft een zeer gunstige uitwerking op de landbouw. De verkaveling en de waterbeheersing verbeteren. De kostprijs gaat omlaag. De waterkwaliteit wordt beter. Er ontstaan zes grote aangesloten natuurgebieden, die onderling verbonden zijn. Ze hebben een hoge natuurwaarden met vele specifieke leefgemeenschappen. De verschillende landschapstypes komen duidelijk tot uiting en zijn toegesneden op de diverse functies (landbouw, natuur, en recreatie). Het is er prettiger wonen, werken en recreëren.

Wat is het effect op het milieu?

Volgens de richtlijnen voor de milieu-effectrapportage kan de vergelijking van de milieu-effecten inhouden:

- een beschouwing of de doelstellingen gehaald worden;
- een vergelijking tussen de positieve en negatieve milieugevolgen van de autonome ontwikkeling en het plan.

De landinrichtingscommissie besteedt aan beide aandacht. Bij de autonome ontwikkeling verandert er in zijn algemeenheid niet zoveel ten opzichte van de huidige situatie.

Het plan heeft een positieve invloed op de vermindering van de vermesting, verdroging en verspreiding. Vervuilde (water)bodems worden verwijderd. Het heeft een zeer positieve invloed op het landschap, de natuur, de landbouw, en op de vermindering van de versnippering.

Hoe gaat het verder?

De landinrichtingscommissie heeft in 1995 het voorontwerp/milieu-effectrapportage uitgebracht.

Het plan wordt onder de aandacht van de belanghebbenden gebracht. Deze kunnen via de inspraak nog wijzigingen aanbrengen. Gedeputeerde Staten (GS) leggen het plan nadat het hen is aangeboden ter inzage. Dan kunnen er bezwaren gemaakt worden. Als alles volgens plan verloopt stelt GS het plan in 1997 vast. Daarna begint de uitvoering.

Sommige onderdelen kunnen al na de voorontwerpfase uitgevoerd worden. De landinrichtingscommissie overlegt met de gemeenten over de afstemming van hun bestemmingsplannen aan het landinrichtingsplan. Voor een aantal onderdelen heeft de landinrichtingscommissie de hulp van derden nodig, met name de natuurlijke inrichting van de beken en de sanering van riooloverstorten. Voor een aantal onderdelen is nog nader onderzoek nodig en overleg over medefinanciering, eigendom, beheer en onderhoud. Veel maatregelen kunnen alleen uitgevoerd worden als BBL de benodigde grond vrijwillig kan verwerven.

